

RAHLJANJE STEREOTIPOV IN PREDSDOKOV

**dr. Veronika Bajt in mag. Mojca Frelih
Mirovni inštitut**

Mirovni inštitut

Mirovni inštitut (Inštitut za sodobne družbene in politične študije) je zasebni, neodvisni in neprofitni raziskovalni zavod (ustanovljen leta 1991). Z znanstveno-raziskovalnim delom in javnimi akcijami si prizadeva za odprto skupnost, sposobno kritičnega mišljenja in utemeljeno na načelih enakosti, odgovornosti, solidarnosti, človekovih pravic in pravne države. Inštitut razvija raziskovalno, izobraževalno in osveščevalno dejavnost na področjih družboslovja, humanistike, antropologije in prava na petih tematskih poljih: politika, človekove pravice in manjšine, mediji, spol in kulturne politike.



Več projektov, med njimi:

- **Z (od)govorom nad sovražni govor - Zagon neodvisnega povezovalnega telesa (ZaGovor)**

(partnerji: Varuh človekovih pravic RS, Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani in medijski partner Multimedijski center RTV Slovenija)

→ <http://www.mirovni-institut.si/govor/>

- **E-delovanje proti nasilju**

(partnerji: University of Florence, Italija; Média Animation ASBL, Belgija; University of Leicester, Velika Britanija; New Bulgarian University, Bolgarija; University of Paris 8, Francija in University of Vienna, Avstrija)

→ <http://e-engagementagainstviolence.eu/index/>

(e-platforma za učitelje in druga gradiva)



STEREOTIPI

Termin stereotip je leta **1922** v socialno psihologijo uvedel **Walter Lippman**, ki je napisal: "**Večinoma najprej ne pogledamo, da bi kasneje definirali, temveč najprej definiramo in šele kasneje pogledamo**". Stereotip je razumel kot pristransko in etnocentrično sodbo, ki ustvarja neustrezno reprezentacijo sveta.

Stereotipizacija je proces pripisovanja lastnosti posameznikom na osnovi njihove skupinske pripadnosti.

Povzetek: stereotip je mogoče opredeliti kot poenostavljeno predstavo ali idejo o določeni skupini (ali kategoriji) ljudi. Gre za nezanesljiva posploševanja o članstvu določeni skupini, znotraj katere se ne pripoznavajo posamezne razlike znotraj skupine oseb.



PREDSODKI

Predsodke socialna psihologija razume kot vnaprejšnje in nekritično prevzete vrednostne sodbe, ki niso upravičene, preverjene ali empirično utemeljene. Temeljijo na posplošenih in stereotipnih predstavah in sodbah, ki so močno čustveno obarvane in zelo poenostavljene.

Predsodki so v svojem jedru evalvacije socialnih skupin. Predsodki so negativni ali pozitivni, vsekakor pa zelo odporni na spremembe.

Med najbolj znanimi metodami za zmanjševanje predsodkov je Allportova "hipoteza stika": najboljša pot za zmanjševanje napetosti in sovražnosti med skupinami je ta, da jih na različne načine spravimo v stik. Sam kontakt sicer še ni dovolj in ga morajo zato podpirati določeni pogoji. To so 1. družbena in socialna podpora, 2. potencial poznanstva, 3. enak status in 4. sodelovanje.



Teorija medskupinskega stika – praktičen primer

Raziskava, ki je vključevala več kot 600 ljudi, se je osredotočala na več kot 400 „reševalcev“, ki so med vojno skrivali Jude - in jih primerjala z osebami, ki se niso vpletale. Kaj je vplivalo na to, da so ljudje pomagali?

Stik med skupinami je imel izjemno pomemben vpliv, ki je presegal zgolj mehčanje predsodkov. Za „reševalce“ je bilo značilno, da so živeli v manjših vaseh, kjer je bilo skrivanje Judov tudi lažje.

- Močan občutek skupnosti;
- Več stikov med ljudmi – spoznavanje Judov v različnih družbenih vlogah;
- Več koristi od podpornih mrež pred vojno, itn.

Toda:

več stikov med ljudmi samo po sebi ni neke vrste čarobno zdravilo za preseganje predsodkov.



Kaj pravijo raziskave?

Pregled 515 različnih raziskav na področju socialne psihologije (več kot 250.000 udeležencev v 38 različnih državah). Ugotovitev:

Teorija stika drži. Medskupinski stiki ne le vplivajo na posameznike in posameznice, ampak tudi na skupinsko vedenje. Še več, teorija stika pokaže, da velja tudi „sekundarni prenos“ (pozitivne izkušnje s francoskimi Kanadčani so imele za posledico pozitivna stališča do evropskih Francozov, kljub temu, da ni niti prišlo do stika med skupinama).

Vir: Thomas F. Pettigrew in Linda R. Tropp (2011): When Groups Meet: The Dynamics of Intergroup Contact. Psychology Press, New York.



Pomembni pogoji za preseganje predsodkov in medskupinskih konfliktov:

- **Empatija** in
- **Zniževanje strahu** sta zelo pomembna dejavnika.

- **Enak status/položaj** med skupinami,
- **Skupni cilji**,
- **Sodelovanje** in
- **Institucionalna podpora**

lahko okrepijo sposobnost stika, da rahlja predsodke, a gre za podporne pogoje, ki niso bistveni.

Presenetljivo, **splošno znanje o drugi skupini** (vloga osveščanja, izobraževanja, ipd.) – v nasprotju z dognanji, ki so to izpostavila kot ključno v 20. stoletju – igra le manjšo vlogo!



KONTAKTI

veronika.bajt@mirovni-institut.si

mojca.frelih@mirovni-institut.si

NAJLEPŠA HVALA ZA POZORNOST!

